

Mladi pisatelj, ki ob vsaki priliki, kjer gre po njegovem mnenju za pravice naroda in ljudstva, nastopa brezobzirno in se bori za svoje ideale, si je nakopal že mnogokrat krajših in daljših kazni v ludnici in v ječi, tako da obeča izdati poleg pričujoče knjige še dve drugi knjigi v spomin na svoje življenje v ječah. Vrlo iskreno in zgovorno opisuje svoje življenje v ječah in meša pri tem, kakor se mi dozdeva, »wahrheit und dichtung«. V svoje pripovedovanje vmešava spretno misli o odnošajih narodnega in političnega življenja v Hrvatski, o razmerah v javnem in privatnem življenju, o vprašanju državnopravnem, o razporu srbskem in hrvaškem itd. V prvem spominu nam stavlja pred oči Slovenca, ki mu je bil čuvar v ludnici, kamor so ga bili poslali, ker je v gimnaziji provzročil nemir, in opisuje njegovo prijazno postopanje z njim. V drugi opisuje, kako se je njegov nečak, desetletni dečko, radovoljno dal z njim zapreti, da mu je čital knjige, ker je bil Radić sam slabih oči. V tretji črtici nam opisuje duhovnika, ki se je delal ludega, da mu ne bi trebalo iti v Lupoglavo (glavno kaznilnico na Hrvaškem). V četrti so opisane opasnosti, ki prete dekletom, ki pridejo zaradi kakega malenkostnega pregreška v dotiko s pokvarjenimi ženskami v ječah. V šesti spretno slika politično stališče južnoavstrijskih Srbov proti Hrvatom. V 6. opisuje prijaznega čuvarja, ko je sedel v Pragi v ječi zaradi glasnega nasprotstva proti naredbam političnega komisarja. Slednjič riše razmere v hrvaških kaznilnicah v Mitrovici in Lepoglavi.

Spisi tečejo gladko in so zanimivi za onega, ki se hoče seznaniti z razmerami pri naših sosedih. Ker živi pisatelj samo o delu svojega peresa, s katerim služi narodu, domovini in svobodi, je vreden, da ga podpirajo čitatelji, ki naj naročajo knjigo pri pisatelju samem v Zagrebu. Prilaz 15.

R. Perušek.

Barlè Janko, Zagrebački arcidjakonat do god. 1642. Preštampano iz »Katoličkoga lista«. U Zagrebu 1903. Tiskara C. Albrecht (Jos. Wittasek). 8°, 104. — To je nov plod izredno marljivega našega rojaka, nadbiskupskega arhivarja v Zagrebu. Gradivo je črpal iz starih popisov župnij — najstarejši popis je sestavil leta 1334. zagrebški kanonik Ivan, arcidjakon goriški; hrani se v kaptolskem arhivu — in iz kanoniških vizit, katerih najstarejša je iz l. 1622. Za splošnim uvodom o zagrebškem arcidjakonatu ter o stanju svečeništva in naroda v oni dobi razpravlja natančno o poedinih župnijah. Vsi poznavatelji in ljubitelji starejše naše zgodovine bodo g. Barletu za njegov trud hvaležni.

Dr. Fran Ilešič.

Petar Kočić. S Planine i ispod planine. I. Izdanje srp. akad. društva »Zore« u Beču. Sr. Karlovci. Srpska manastirska štamparija. 1902. Cena je knjizi 1 kruna. m. 8°. 67. str. —

Mladi pisatelj je pobudil pri svojih rojakih veliko zanimanje s svojimi originalnimi črticami iz bosenskih gor, kar je tem razumljivejše, ker so imeli Srbi dosti pripovedačev, ki so slikali mestno in kmetiško življenje v dolini; na gore se doslej ni še nihče popel. — Jezik je jezgrovito naroden. V prvi črtici »Jablan« opisuje radost kmetiškega fanta, čigar bak (bik) zmaga cesarskega bika v borbi. »Kod Markova točka« (kolesa) opisuje jade, ki tarejo seljake, odkar morajo v vojake in plačevati davke v gotovini. »Grob sladke duše« opisuje nasilno iztiranje seljaka z njegovega zemljišča, ker ga ne more sam obdelavati. »Zulum Simeona djaka« in »Istiniti zulum Simeona djaka« rišeta junaške zgone Simeona, ki pripoveduje sam pri kuhanju slivovice, kako je Majdance kot

švabski generalina v strah nateral. »Gjurini zapisci« nam slikajo praznoverstvo narodovo. »Mrguda« je povest o nezakonskem dekletu, ki je vročo kri podedovalo od matere pa se naposled obesilo.

Pisatelj je mlad, a darovit začetnik. Lepo umeje prikazovati tipe planinskih seljakov, a vidi se nesamostalnost njegova in nekatere neverjetnosti motijo dobri vtisk, ki ga dela prirodno črtanje seljakov. V poslednji priči »Mrguda« je udaril na take strune, ki ne ugajajo našemu ušesu, ker opisuje senzitivnost dekleta, ki sicer ni nemogoča, a ni veren posnetek resnice.

Letopis Matice srpske. Knjiga 218. Sveska II. za godinu 1903. U Novom Sadu. Izdanje Matice srpske. 1903. v. 8°. 154 strani. Prinaša historijsko črto dra. Drag. M. Padovića »Kultura in ratovi (vojne)«, povesti »Plemić Adam Matejić«, spisal Milan Budisavljević, in »Ibrahimov čošak«, spisal Svetozar Čorović, ter razpravo Jovana M. Tomića: »O crnogorskom ustanku u početku morejskog rata (1684 i 1686)«, slednjič nadaljevanje »Česke literature u novije doba«.

Istega zbornika knjiga 219., sveska III. za godinu 1903., prinaša književni esej Marka Cara »Ljubomir P. Nenadović«, A. Djukić priobčuje »Tri pisma srpskog patrijarha Arsenija III. Crnojevića in nadaljevanje, oziroma zvršetak člankov: o kulturi i ratovih, o češki literaturi in o črnogorskem ustanku v morejski vojski. — Bogata je rubrika, ki prikazuje nove knjige, ocenja spise in priobčuje krajše beležke ter nove knjige. —

Rajko Perušek.

Slovensko gledišče. A. Drama. Slovenske glediške predstave so se pričele letos s 1. oktobrom, in sicer ob jako srečnih avspicijah, kajti gledišče je bilo za dramsko predstavo nenavadno polno. Prišel je prvi do besede Sardou s svojo veseloigro »Dobri prijatelji« (Nos intimes). Sardou! Bilo bi zanimivo vedeti, koliko literarne vrednosti se pripisuje dandanes vobče še njegovim dramatičnim proizvodom. Kako sodi Sardou o Ibsenu, je bilo čitati pred nekoliko leti. Če sodijo pristaši moderne struje o njem enako strogo — in nemara, da je tako — potem v njih očeh nima posebne veljave. No, kritiki, ki razmotrivajo vse z absolutnega stališča, bodo vedno krivični na eno ali drugo stran. Vsaka reč je lahko v enem oziru dobra, v drugem slaba in zabrede baš tako tisti, ki zahteva od drame samo dejanje, kakor tisti, ki išče v njej samo duševne analize.

Vsekakor je dobra veseloigra brez bogatega dejanja težko mogoča, kajti bodisi dialog še tako duhovit, učinka nima, ako igra ne nudi ničesar očem. S tega stališča je Sardouova drama »Nos intimes« gotovo dobra veseloigra, kajti dejanja je v njej dosti in zanimivo se zapleta in razpleta. Sicer imamo tuintam občutek, da se v resnici ne more goditi vse tako, da dramatik semtertja malo pretirava, toda ako pomislimo, da je bilo Sardouu pred vsem do tega, da napiše satiro, in da je bil v dosego svojega namena prisiljen mestoma malo persifirati, mu ne bomo zamerili, ako pogrešamo v sredstvih, katera uporablja, včasih one finosti, ki prija morda našemu estetičnemu čuvstvu.